

DISCURSOS

LLEGITS EN LA

“REAL ACADEMIA DE BUENAS LETRAS”

DE BARCELONA

EN LA SOLEMNE RECEPCIÓ PÚBLICA DE

D. JOAN PERPIÑA Y PUJOL

EL DIA 15 DE JUNY DE 1930

BARCELONA

IMP. «LA RENAISSANCE» — XUCLÀ, 13

1930

DISCURSOS

LLEGITS EN LA

“REAL ACADEMIA DE BUENAS LETRAS”

DE BARCELONA

EN LA SOLEMNE RECEPCIÓ PÚBLICA DE

D. JOAN PERPIÑÀ Y PUJOL

EL DIA 15 DE JUNY DE 1930

BARCELONA

IMP. «LA RENAIXENSA» — XUCLÀ, 13

1930

EL COMERÇ Y LA CULTURA

Non solo pane vivat homo

SENYORES, SENYORS:

Es incontestable que'ls fets assenyalats de la vida, aquells que marquen una etapa de la nostra existencia, en avivar la nostra sensibilitat ab emocions novelles, se'ns fan sempre un motiu de reflexió que sovint traspals y pctorba'l nostre esperit.

Una gentilissima iniciativa d'alguns amichs obre avuy les portes d'aquest cenacle a un senzill mercader y li ofereix el recés plàcit de serenor que aquí se respira quan en el capvespre de la seva vida, abandonades les seves activitats mercantils de més de mitja centuria, cercava veurela fondres en una quieta obscuritat, sols ab la satisfacció del deure acomplit y ab l'ideal assolit de sortir del estadi, grat sia a Deu, ab un nom immaculat.

Però la vostra invitació a pendre part en les vostres tasques, en mourem a la reflexió, m'omple de confusions y de temença, ja que per l'examen que he degut fer en consciencia de les meves aptituts, no he sabut trobarne la deguda valor efectiva ni arribo a sentirme ab l'alè necessari per correspondre com jo mateix desitjaria y voldria a tan preuada distinció y a la vostra impagable cortesia.

Aquest neguit meu s'augmenta en establir la comparació obligada entre les meves modestes dots y la meua obra d'es-pigolayre literari y les qualitats, de tots reconegudes, del meu predecessor y la seva obra fecunda de Professor de sòlida cultura.

Permeteume, donchs, que vos inviti a honorar la seva memoria y que vos faci a grans pinzellades un recompte de la labor d'aquell educador enyorat.

La personalitat d'En Rossent Serra y Pagès, oferiria una complexitat desconcertant, si no vingués vigorosament dibuxada per la seva vocació ben definida per al Professorat. Familiarisat primerament ab els negocis comercials y bancaris, conexia a fons les realitats de la vida mercantil y sentia com el qui més la necessitat de dotar d'una cultura de la major amplitut als elements que's mouen dins d'aquest pla d'activitats. Prova palesa d'aquell sentir són el séu estudi sobre l'estat de la Instrucció comercial a Espanya, publicat l'any 1893; el séu discurs a Vilanova l'any 1912 sobre les aventatges del ensenyament mercantil per la dòna y la seva eximia labor en els cursos d'alts estudis comercials organitzats per la Cambra de Comerç y Navegació en 1915 en l'intent, desgraciadament no reeixit, d'aquella Entitat, per la creació d'una Universitat Comercial.

Home d'esperit observador y de fina percepció artística, el nostre sempre ben recordat amic havia copsat meravellosament tot l'encís del Folklore, d'aquell «saber tradicional del poble», d'aquella «ciencia popular», que, com diu galanament, no va dirigida al vulgus sinó que vé del vulgus. Y al séu estudi va lliensarse ab tota la empena del séu temperament entusiasta y actiu. En conrear aquesta branca del saber popular, n'estengué'l conexement y despertà l'interès de les ànimes selectes per recullir, com un tresor nacional, la historia, la llegenda, la cançó, la balada, la rondalla, l'aforisme y tantes manifestacions de bell cayent popular que passen de generació a generació, sempre riques, sempre espirituals, sempre aciensades y plenes de poesia.

Es remarcable, entre les seves investigacions folklòriques la que'l mogué a reconstituir, per dirho axís, la personalitat del Comte l'Arnau al qui'ns presenta com a heroy de la reconquesta catalana contra'ls alarbs, sens perjudici de la recerca pacient pels voltants de Montgrony de tot lo que la tradició hagi conservat sobre la llegenda d'aquell mite, evocat del infern, cantat pels nostres més grans poetes.

Però al séu esperit assedegat no li era prou aquesta deù fresca de cultura, d'aquella «ciencia popular»; y axís, vertader

Plini modern, cerca y troba en l'estudi y l'ensenyament de la Geografia, física, comercial y humana, el complement d'esplay que aquest camp amplíssim ofería a les seves inclinacions y a les seves aptituts. En Serra y Pagès no era home per acontentarse de treballs aliens y de les controversies d'un Congrés per ferse un caudal de conexements en aquest ram de la Ciència sinó que ab la seva labor d'observació propia, en viatges ben aprofitats y ab estudis profunds, pogué enriquir-la de valuoses aportacions personals. Les seves notes de viatges, el seu estudi sobre la cartografia medieval catalana y el de la delimitació de les comarques catalanes són plenes d'observacions y de comentaris ab que se'ns revela a la vegada geògraf, historiador, filòsof y literat. La seva obra copiosa, feconda, consistent y atractiva constitueix, donchs, un element d'una valor inestimable per a la cultura de la nostra terra.

Reposi en pau el Professor il·lustre del qui m'heu cridat a ocupar el setial!

En entrar en matèria, no esperèu de mí, senyors, una dissertació de gran volada. Jo no puch oblidar que des de la meua primera joventut no he estat més que un mercader y que a la meua professió devía servir y he servada la meua activitat ab tota la preferència que ja sentien les meves inclinacions.

No obstant, els meus estudis de jovecell havien despertat en mí un viu interès per les bones lletres, ab tot y que ni la idea m'hagués may ocorreguda d'esdevenir un literat, ab el convenciment íntim, que encara conservo, de que aytals pretensions havien de restar sempre fóra del meu abast. No he entrat may, donchs, en el camp de les lletres sinó ab la timidesa del qui penetra com intrús en un terreny que no és propiament el seu.

Sentía dintre de mí la influència de la sentència bíblica: «No sols de pa viu l'home»; però en els meus assaigs escadussers no cercava altra cosa més que la satisfacció, egoista si volèu, de l'esplay que podien proporcionar-me.

En aquestes condicions, no us estranyarà que mancat de la preparació necessaria per un treball de la índole elevada que tindríeu dret d'exigirme, vos pregui que'm permetèu limitar-me a exposarvos algunes consideracions sobre la compatibilitat perfecta que ab pregón convenciment crech que existeix entre una professió de caràcter utilitari y'l conreu de les lletres. Com-

patibilitat afavorida per l'aspiració constant y natural en l'home del seu perfeccionament moral que tan admirablement s'enclou en l'afirmació bíblica esmentada.

Y em permetreu que us parli de la conveniència de que aquesta compatibilitat sigui utilitzada a benefici de l'home d'afers en el sentit de que les bones lletres li siguin un complement de preparació per a la seva labor que, sense cap dubte, té, paral·lelament ab una finalitat privada, un cayre social, no prou apreciat tal vegada encara, però de positiva importància y fins responsabilitat.

Admesa com una veritat incontestable l'aspiració humana de perfeccionament, es lògich sentir la utilitat d'aquest conreu per l'home d'afers no sols baix el punt de vista literari, que podríem dirne de pur ornament, sinó per la que pot obtenirne per arribar a un millor coneixement de la psicologia humana.

Es natural que per la contemplació d'aquest extrém tinguèm en compte prèviament lo que'l Comerç és y significa com a factor social y vehicle de cultura; y en conseqüència, lo que té d'ésser el comerciant modern enfront de la evolució constant y de la complicació y extensió crexents dels afers en el nostre temps tant intensament pertorbats.

Aquestes premises ens han de conduhir a considerar que, si realment les bones lletres en llur ample concepte d'«Humanitats» poden constituhir un element educador per la preparació sòlida de directors y d'auxiliars de tota empresa comercial, la utilitat de que entrin a formar part dels estudis comercials es indiscutible.

De lo que'l Comerç significa com a factor social, no sabrí treuren millor testimoni, després del de la *Historia*, que'l d'Edmunt Burke en la seva rotunda afirmació de que (ja en el seu temps, 1730-1797) la prosperitat y dignitat del seu país (Anglaterra) derivaven principalment de la seva Constitució y del seu Comerç. Després del elogi de la Constitució, diu Burke: «L'altra deù del nostre poderiu es el Comerç, que no pot existir, com no podría existir la vostra llibertat, sense una íntima conexió ab moltes altres virtuts».

No pot definirse ab més encertada sobrietat y precisió la funció del Comerç en la societat, ni podría posarse més clarament de relleu la seva importància y la seva nobilitat.

El Comerç es la manifestació permanent de les activitats hu-

manes en íntim contacte ab els fenòmens econòmichs que agiten el món. Es, com diu Octavi Noël en la introducció de la seva obra «Histoire du Commerce du Monde», l'agent més eficaç per la transmissió de les idees y'l vehicle més poderós de la sociabilitat y de la civilitació.

Aquest darrer concepte que respon, certament, al del cayre social que més amunt hem cregut que calia atribuhirli, vé magníficament confirmat per la historia de la seva evolució y del séu progrés, devaners, més que paralels, dels de la societat humana.

Serfa verament interessant un recort documentat d'aquella evolució y d'aquell progrés, però ni la extensió ni la índole d'aquest treball dexen cabuda per un estudi d'aytal naturalesa, ni aquest estudi, que solament un erudit podria intentar, es per qui, com jo, no se senti prou iniciat en la matèria. Axís es que lo únich discret per mi y bastant per al nostre obgecte es cercar, de textos que tinguèm per autorisats, una lleugera remembrança de la influencia probada del Comerç en la cultura humana. Y no ja prenenho des dels temps més allunyats ni seguintne'l procés, ab un treball inacabable, fins al temps actual, sinó, referintnos, senzillament, als tres pobles mediterranis que exceliren en l'antiquitat en llur expandiment econòmich y cultural, com són els Fenicis, els Grechs y'ls Romans en quant representen tres civilitacions, per dirho axís, juxtaposades, en progrés constant fins'a assolir, baix els punts de vista econòmich, cultural, polítich y jurídic, la unitat que la poderosa organisció romana dongué al séu vastíssim Imperi.

Mereix atenció especial aquell poble Fenici, milenari, prototipus del poble comerciant, per la seva contribució a la cultura, precisament a favor del desenrotllament del séu Comerç, del que s'ha de reconèixer l'acció educadora y constructiva.

Es un contrast sorprenent el que ofereix la petitesa d'aquell poble, recluds dins d'una llenca de terra d'uns 37 kilòmetres de llargada per uns 7 ò 8 de promig d'amplada, entre Galilèus y Assiris, y aquella seva obra de creació d'un vertader imperi colonial, sostingut per llargues centuries, més per la superioritat del geni Fenici que pel poder del glavi. «In sapientia et prudentia tua fecisti tibi fortitudinem». Per la teva saviesa y la teva prudència t'has feta la teva fortitut, diu el Profeta Ezequiel (XXIII-4.) parlant de Tyrus. Y en ponderar la seva

grandesa de rica metròpoli diu Isaias: «Ciutat coronada en la que'ls séus comerciants eren Prínceps y'ls séus traficants els ínclits de la terra». (XXIII-8.).

La importància de la obra cultural d'aquell poble minúscul, portada a cap ab energia y constància admirables, fins en els séus períodes de subjecció a dominacions estrangeres, no tan se revela per la extensió de les seves expedicions y empreses com per la hàbil política comercial que les presidia y de la que Octavi Noël ens dona una clara idea, dihent: «Lluny de violentar y d'explotar els pobles que'ls atzars de la navegació'ls hi feren conèixer, s'esforçaven sempre en ensenyarlos'ls secrets de la llur fortuna: y'ls ajudaven a desenrotllar les riqueses naturals ò industrials inculcantlos'ls els llurs propis conexements en totes les branques de l'activitat humana. Les factorfes y colonies qu'ells crearen per la conca del Mediterrani esdevingueren fogars de civilització als que acudíen a revifarse les masses de població lligades ab ells per propi interès. Lucià, escriptor grech del segle segon de la nostra era, els apelava «Marxants divins» perque sembraven per tot arrèu al llur pas, ensems que la riquesa, l'amor al bé y a la bellesa y perque deixaven en totes les llurs creacions el segell indeleble del llur geni».

Apart dels escriptors antics y moderns, els Llibres Sagrats ens donen amples elements de judici per apreciar el gran relléu del poble Fenici entre'ls de la antiquitat y per feros una idea del abast que, com Nació essencialment comerciant, deguè donar la influencia del séu Comerç a la cultura humana en el període dilatat de la seva existencia fecunda.

No hi ha més que llegir els Capítols 26, 27 y 28 de Ezequiel per donarse compte d'aquella avençada civilització. «Més savi ets que Daniel, diu el Profeta, y no hi ha per tu cap secret escondit». (28-3) «Tu, segell de semblança, plè de saviesa, adollat de formosor.» (28-12) Descriu en el Cap. 27 (del 12 al 25) y en el Cap. 28 (13) la seva opulència y pondera la extensió del séu tràfec en frase elegant, dihent: «Ab la difusió de les teves mercaderies per mar provehires a sadoll multitud de pobles y ab l'abundor de les teves riqueses y dels teus pobles feres opulents els Reys de la terra.» (27-33).

En el recompte de les seves relacions ab un gran nombre de pahisos, enumera'ls diversos productes naturals ò manufacturats,

indígenes ò exòtics que constituïen l'aliment d'un rich intercanvi; pedres precioses, or, argent, coure, ferro y estany: esclaus, èbanus, ivori, sedes y llí, vins y cereals y olis; la púrpura, la mirra, els perfums, les riques catifes, poltres y mulats, etcètera.

Els ports de Fenícia, diu J. Toutain, expedien a tot arrèu estofes tenyides ab púrpura, vidrieríes de Sidon y fustes del Lyban. Y de les llurs dàrsenes sortien les naus carregades de tot lo que havien transportat a les costes de Syria les caravanes provinents de les contrades de l'Eufrates, del Tigris, de la Suvia, de Persia y del fons de l'Assia. (Toutain. L'Economie antique. París, 1927. pàg. 203).

No sembla pas dubtós que la relació d'aquesta sèrie de productes rics devia comportar l'intercanvi d'objectes sumptuaris y d'objectes d'art y de luxe que devien abundar a Sidon y a Tyrus en aquelles «Domos tuas praeclaras» «Mansions superbes» de que ens parla Ezequiel (26-12). Y lògicament pot deduirse que aquell Comerç devia donar lloch al mateix temps, a un intercanvi de idees y de doctrines revelador de una cultura endògena que necessàriament devia irradiar a llunyanes terres y d'influir en mólt distintes y apartades civilisacions, ja que a Tyrus com a Sidon se conreaven la geografia, l'astronomia, les matemàtiques y les arts industrials y sumptuaries.

Els Fenicis exceliren en l'art de la navegació y en les construccions navals que'ls hi permeteren, en naus ben construhides y ab llurs pilots experts. (Els teus savis, Tyrus, s'han fet els teus pilots, diu Ezequiel) (27-8), arriscarse ab una audàcia infinita a llunyanes, per ells incalculables, de mars absolutament desconegudes.

D'ells n'admira D. Hoffmann la constitució política, base del llur comerç y li suggereix la comparança ab les que, mólt segles després se formaren a Gènova y a Venècia. (Histoire du Commerce, de la Géographie et de la Navigation chez tous les peuples et dans tous les Etats. 1849.)

Y tan avençada com la llur constitució política devia ésser la organisació comercial a la que atribueix Ernest Foignet nombroses y fortes associacions per les industries de la llana, dels texts y de la tintoreria. (Histoire de l'Association Commerciale depuis l'antiquité jusqu'au temps actuel. París, 1868.)

No seria donchs aventurat de creure en una extensió de ne-

gocis bancaris, auxiliars forçosos de les grans empreses de Comerç y de Navegació.

Cert que pot haverhi una part de lirisme en la pintura de les activitats culturals Fenícies, com a complement de les comercials, però la veritat es que una vintena de segles no han arribat a esborrar el rastre cultural d'aquell poble comerciant, gloriós. Seria, no obstant, niciesa imperdonable creure que aquells mercaders, d'origen un si es, no es, pirata, portessen en les llurs empreses cap ideal que pogués qualificar-se d'espiritual, ni que'ls guiés altra inspiració ni'ls mogués altre impuls que'ls de la cobdícia y del guany a ultrança, perqu'en quant a la llur moralitat privada y comercial, no hi ha més, per apreciarla, que veure la severitat dels anatemes dels Profetes y lo que'n diuen els historiadors. Inclús Homer en la Odissea posa en boca de Eumeo que'ls Fenícis «eren ilustres navegants, però falços»: y l'aventura d'una Fenicia, filla d'una familia opulenta de Sidon que, robada per uns pirates y venuda per esclava a un magnat de la Illa Siria (una de les Cíclades), oblida, en fugir, el séu origen senyoril per dexarse seduhir per un navegant fenici, en la nau del qual s'embarca després de raptar un infant, fill del magnat y de pendre, de passada, unes copes de les disposades per un banquet.

No'ls fa tractar millor per Ulisses quan aquest explica la perfidia y les males arts de que a ell, com abans a molts d'altres, l'havía fet víctima un Fenici del qui havia fet la connexença a Egipte.

Per alguna cosa devien els Fenícis ésser els fundadors de Cartago que ha dexasat llegendaria la fè púnica.

Respecte de Cartago, que heretà la tradició comercial però que no féu seva la política cultural dels Fenícis, poca cosa pot dirse del fruyt civilisador de la seva expansió, limitat a lo que dongués de sí la seva actuació entre la munió de pobles ab els que estigué en contacte, més en guerra que no pas en pau. Aquell poble tingué la virtut de guanyarse l'antipatia de tots els de la Mediterrània y encara que són d'admirar les seves condicions de gran navegant y l'esperit mercantívol y emprendor y les energies de la seva plutocràcia, es difícil trobar-li rastres de qualitats de poble civilisador com les tingueren els Fenícis y'ls Grechs. Toutain en fa un comentari sever: «La

seva història, diu, demostra quant superficial y fràgil es una civilització en la que'l motor principal de l'activitat humana sigui la conquesta de la riquesa y que no s'esforci en realisar, al costat, y per mitjà de la potencialitat econòmica, un progrés polítich, intel·lectual y moral.» (pàg. 260).

En parlar de Cartago y en relació ab la, per algun temps, suposada fundació de la nostra Barcelona per Amílcar Barca, se'ns ofereix ab vertader interès el problema de quina seria la posició comercial y cultural de la nostra Ciutat y en general de les nostres contrades costeres en aquells temps en que més aviat semblava considerarse bàrbar l'Occident Mediterrani.

L'historiador Sanpere y Miquel defineix aquella posició dihent: «Si la descripció d'Avienus, de la època d'Hanníbal, parla dels «richs Barcelonins», com y per ahont havien d'enriqueixre a no ésser per el Comerç?» (Barcelona, son passat, present y porvenir, Memoria, pàg. 12.) Aquesta suposició donaria idea de que ja en temps de Hanníbal devia existir Barcelona y ésser una ciutat florent y de tradició comercial.

Y respecte del nostre Litoral, ens dona Pella y Forgas un bell testimoni de lo que devia ésser Empuries, que «estenia, diu, de tots cantons la seva poderosa energía comercial. Y com el cavall alat, símbol del Sol, que posava com empresa en les seves monedes, escampava tot arrèu els raigs de la seva influència». (Historia del Ampurdan, pàg. 153).

Axís, no dexen d'ésser falagueres per nosaltres aquestes notes històriques que colocarien la nostra Terra y la nostra Ciutat al nivell comercial y segurament també cultural dels llurs coetanis Cartaginesos y Grechs.

La Grècia, de la que deya Montesquieu que era un Món y les seves Ciutats Nacions, allargant les seves arestes envers el Mar Egeu com al encalç d'aquell estol de illes d'or, disgregades, que semblen fugirli vers l'Orient, apar que portí en la seva formació geogràfica la divisió com un estigma. Estigma que en cinquanta tres anys, segons conta Polibi, degué ferla presa fàcil de l'àliga Romana.

Qui sab si sense aquella desunió l'Imperi d'Alexandre hagués arribat a consolidarse y hagués feta Grega l'amplitud de Món que més tart fou Romana?

«En cambi, en els séus caràcters ètnichs, aquell món grech

ens ofereix una unitat espiritual que fa d'ell un poble superior que no solsament conserva, sinó que imposa als seus matexos conqueridors la seva civilització brillant que fins als nostres temps reflexa encara la seva influència lluminosa y mestrívola.

Illes y ciutats de Grècia rivalisen en activitat comercial y estenen, pel transcurs de centúries, la llur expansió no solament per el Mar Egeu, sinó pel Pont Euxinus, per l'Àsia Citerior, l'Egipte y la Cyrenaica. Els Chalcidis funden al Sud de Italia Cumes, Nàpols y Rhegium; els Aqueus, Crotone, Metaponte y Sybaris, la del refinament y la opulència legendaria; els Dòrichs s'instalen a Tarento y'ls Iònichs a Velia y Thurii; tots ells, com a bons Grechs, en contínua guerra en aquell extrém meridional d'Itàlia en ferne la Gran Grecia.

Darrera dels Chalcidis, que porten la iniciativa colonisadora de Sicília, van els Dòrichs, fundadors de Syracuse que manté la seva *preponderancia fins que topà ab Roma*. (L. Home. L'Italie Primitive, pàg. 78).

Els establiments helènichs se multipliquen pel litoral de la Liguria, de la Galia y d'Iberia; y la economia comercial del món helènich exerceix la seva acció en contrades llunyanes fins a la Manxa, al Mar del Nort, a la Bàltica y a les regions encara desconegudes ahont es confonen els límits de l'Àsia y de l'Europa. (Toutain. L'Economie antique, pàg. 91).

Ab l'expedició d'Alexandre, que donà precisió a les vaguetats dels coneixements geogràfichs del seu temps sobre l'Extrem Orient, el macís de l'Àsia central, fins més enllà de l'Indus dexà d'ésser un misteri y la comunicació marítima entre la Mediterranea y'l Mar Roig prenent per punt d'enllaç Alexandria, fundada pel conqueridor, trobà'l seu camí per l'Oceà Indich.

D'àrea més extensa y d'estudi més interessant encara és el nomenat món Helenístich nascut de la gesta d'Alexandre que exemplà considerablement les fronteres de la cultura Grega. Els Ptolomeus y'ls Lagides d'Egipte y'ls Seleucides fan de veritables Estats Grechs: y fins el poble Hebreu, tan refractari a mutacions, s'escampa y trafica arrèu dins l'ambient d'aquell període Helenístich.

Ab esclat gloriós brilla entre altres Ciutats Corinth, port de trànzit, ab el seu famós Diolcos demunt del qual eren transportades les naus al través de l'Istme, entre la Mar Yònica y la Mar Egea. Pren després un gran relléu Dèlos per l'eclip-

si temporal de Corint (Toutain, 190), convertida en port franch pels Romans l'any 166 a .Ch. (Toutain. 313) y en esdevenir gran mercat d'esclaus (pàg. 296). Efesus se fa un gran centre de contractació per les regions de l'Asia enllà del Taurus y de pas per la Bactriana, l'Iràn y la India. Y Esmirna, Miletus, Tanais, Seleucia del Tigris, metròpoli del Orient Assiàtic, y altres, foren el tipus de grans places comercials y fogars, moltes d'elles, d'intensa cultura.

De Rhodes fa Strabon una pintura realment suggestiva. Diu que'ls Rhodis eren marins distingits, ab reputació de lleials y hàbils, de caracter ferm, constant y respectuós de la legalitat. El llur conxement pregon dels afers y les lleys marítimes, y comercials per ells promulgades feren de Rhodes la ciutat model entre totes les de la Mediterranea. Per les seves lluytes contra'ls pirates, Rhodes esdevingué la protectora y l'asil de la marina mercant en aquells mars. (Toutain, 193). Reyna del mar Egeu y empori comercial durant segles, fou encara, al agornisar de la República Romana, escola d'eloqüencia ahont Ciceró anava a sentirhi lliçons. «L'estil de Ciceró era l'estil rhodi» (A. Grenier. Le Geni Romain, 261).

D'Atenes diu un especialista modern d'asegurances marítimes, que tenia establerta una verdadera Llotja per la contractació de préstechs a la grossa y copia del Dr. Benjamin W. Wells la descripció d'aquelles operacions y del sistema de informacions allí organísat en relació ab les assegurances. Els Banquers y'ls comerciants utilisaven embarcacions lleugeríssimes que'ls hi portaven les noves importants de rumors de guerres y de la situació dels mercats; de manera que les naus, axís al corrent de la situació política y econòmica, poguésen dirigir-se a ports segurs ò a mercats favorables. El Dr. Wells estima l'esquema d'aquelles operacions com precursor de la moderna organísació del Lloyd de Londres. Y afegeix que la naturalesa humana deü haver canviat poch des d'allavors perque ja eren freqüents davant dels Tribunals els litigis pel reemborsament de préstechs en casos de pèrdues ocorregudes en circumstancies sospitoses. (William D. Winter. Marine Insurance, its principles and practice, 1919).

Grecia vingué, donchs, a substituhir la preponderancia comercial y la cultural de Fenicia, sobre tot des de que Alexandre Magne, en destruir Tyrus, bastí Alexandría d'Egipte l'any 332

abans de Christ, ab la visió certera de la importància del seu emplaçament com a centre geogràfic natural del intercanvi fabulosos que la extensió millor coneguda de l'Àsia y de l'Àfrica havien de permetre ab l'Occident. Així, Alexandria, pas obligat y segur de la navegació des de la Mediterrània al Mar Roig y a la ruta de la Índia, esdevingué baix el govern dels Ptolomeus la ciutat comercial més important del nostre Mar y'l centre principal de la contractació entre l'Orient y l'Occident. Res té donchs d'estrany que allí acúdissen els Grechs, favorescuts y estimulats per Alexandre y'ls seus successors, y que hi cerquessin acolliment la resta dels negociants Fenicis, els Juheus de Palestina, els Egipcis y'ls Orientals de totes les terres conegudes. Ni és sorprenent que ab aquella allau immigratòria entressen a la nova metròpoli opulenta els savis, els literats y'ls artistes de tot arrèu, perque, com diu Albert Grenier, Alexandria, ab els seus Reys fastuosos y la seva rica aristocràcia de comerciants, no podia dexar d'ésser una ciutat d'art. Ab la preponderància del art grech influït per l'art oriental, des de que Alexandre havia fusionat, per dirho així, dos móns, la Grècia y l'Orient, l'esperit novell aspirava a coses gegantines, multiplicava l'ornamentació y demanava al escultor, al pintor, al mosaicista, al cisellador y al arquitecte la decoració de vastes construccions. Tres grans y opulents ciutats, Alexandria, Pèrgam y Antioquia regien el moviment esplendorós d'aquell art grech que era cridat a omplir un quadro oriental. (Grenier, *Le génie Romain*. París. 1925).

La gesta d'Alexandre y la fundació del Imperi Macedoni, d'effimera existència, marquen una etapa d'importància capital en la història de l'antiquitat y en la evolució del comerç y consegüentment de la cultura. Y prenent el major desenrotllament les operacions comercials, que podríem dirne especulatives, se formen grans societats comercials, se fusionen ò s'agrupen Banques y s'inicien les combinacions que avuy nomenem Trusts y Cartels, ja per produhir una alça de preus d'un determinat article, ja per limitarne la producció; y's produexen els acaparaments que asseguren a una sola mà'l monopoli de tal ò qual mercaderia. (Toutain, pàg. 216).

Per altra part l'ús de la moneda, d'or, d'argent y d'or pàlit, introduït a Grècia pels Phocencs vers el segle VIIe, abans de Christ, havia donat un impuls considerable al gran comerç ab

l'extensió de la Banca, en l'actuació de la qual hom pot ovirar els orígens del contracte de cambi, del compte corrent, del crèdit al exterior (98), de la forma primitiva del xech y de la ordre de pagament en localitats distintes. (Toutain, pàg. 97 i 215). El préstech prén llavors el rol de inversió de capital; (Caillemer. Diccionari de Daomberg y Saglio. pàg. 1214-1215) y constituïda la Banca en auxiliar poderós de les empreses marítimes, vé la introducció del préstech a la grossa. (Toutain, pàg. 96-98).

Axís estima Toutain l'empleu corrent del numerari metàlich, com una de les primeres manifestacions del capitalisme y exposa la idea de que des del segle vè abans de Christ, se dibuixen en el món Helènich alguns dels trets característichs de la economia comercial moderna y se inicia la naxença del dret Comercial. (Toutain, pàg. 96-100). Circulant per tota la Grecia y fóra d'ella la tetradracma ab el cap d'Athenea y ab l'òliba simbòlica, l'ocell de la deesa àtica, la moneda era ja quelcom més que una senzilla mercaderia tipus.

L'acció cultural del Comerç es manifesta en el fet de que aquell intercanvi, fonamentalment mercantil, belicós en els inicis de les colonies y en períodes de penetració y de defensa, però a la fi pacífich, havia de portar, en definitiva, el de idees; y ab una comunicació més ò menys profunda de cultura, una necessitat de seguretat; quelcom ja com el rudiment de una vida de dret purament humana que repugnava en la seva concepció al exclusivisme nacional ferotge propi dels temps primitius. Exclusivisme que, dit sfa de passada, veyèm reproduhir-se actualment ab mólt semblant ferotgia. Bé diu l'adagi que no hi ha temps que no torni.

La lley de Soló y el Codi marítim de Rhodes, del que'l sentit d'equitat y de respecte als usos y consuetuts l'ha fet cèlebre a través dels segles, acusen com un fet positiu l'aliança estreta del comerç amb l'humanisme y demostren la importància que pot adquirir la professió mercantil com a vehicle de cultura. En altres termes: l'aliança del Comerç y del Progrés, quan un y altre van encaminats a un noble ff.

Es clar que en totes aquestes referencies no hi ha ni pot haverhi més que la idea de treuren una visió de conjunt de lo que degué ésser el Comerç de Grecia en relació ab la seva influencia cultural que veyèm tramesa fins als conqueridors romans y

infiltrada encara avuy en la civilització moderna; perquè qual-sevulla intent de crítica històrica'ns portaria a digressions interminables, donada l'atracció del tema altament suggestiva, però que'ns allunyaria del objecte primordial de la nostra tesi.

Per aquesta mateixa raó haurèm de condensar en mera síntesi la nostra referència al Comerç de Roma y al procés del seu desenrotllament.

Si per al poble Fenici, el Comerç fou la llevor fecunda del seu engrandiment, per al poble Romà fou el coronament de la seva grandesa.

Pastor, camperol y soldat a la vegada, rústech, fort y de una mentalitat privilegiada, el poble Romà, com l'àliga que'l simbolisa, nasqué ab el bech dur, ab les urpes d'acer y amb les ales de formidable envergadura, mentres en la seva entranya portava'l germe de les seves altes qualitats de polítich, de conqueridor, de jurista, de filòsof y de poeta que tenien de portarlo al domini del món conegut des del Golf Pèrsich al Atlàntich y des de la Bàltica al Atlas y al Nil; ab tan meravellós poder d'assimilació que cap més poble conqueridor ha arribat may més a assolir. Els pobles sotmesos per Roma acabaven per sentir orgull d'esdevenir Romans. Aquell poder d'assimilació es un exemple únic del geni d'una raça.

Els pobles de Italia no tenien, pot dirse, altra tradició comercial que la dels Etruscos, traficants y nautes, més ò menys pirates, com a bons descendents dels Sàrdis de Lydia, (*Ita Sardinios inter Smyrnaeosque deliberatum Sardiniani decretum Etrurie recitavere, ut consanguinei*. Tàcit. IV-LV): «En la discussió entre Sàrdis y Esmirnesos, adhiuren els Sàrdis un decret dels Etruscos com a consanguinis» (Mommson repudia l'origen Sardi dels Etruscos). Els Etruscos traficaven ja des del segle VIIè ab Grecia, Fenicia y Cartago, ab un intercanvi intèns de productes indígenes y exòtics, principalment ceràmica, àmfores, vaxella de bronze fos, incís ò repujat, vasos de perfum, joyells d'or y d'argent, plaques d'òs y d'ivori, etc.

En aquell moviment comercial, darrera les mercaderies anaven els homes. L'Imperi Etrusch portava arreu d'Italia el seu geni polítich y ab ell el principi federatiu de forma nacional. La terra del Pó tenia la seva Dodecarquia com les terres del Arno. Y la seva influencia s'extenia fins a la Campania pre-

sidida per Càpua, la ciutat de les delícies ahont teníen de enervarse'ls soldats de Hanníbal. Ab el comerç Etrusch, més que ab les armes, anàven el geni de l'arquitectura y l'art de l'enginyeria en la que'ls Etruscos exceliren, de manera que a la època Imperial de Roma s'admiraven la Cloaca Màxima, obra de la dinastia etrusca dels Tarquins y les subsconstruccions enormes del Temple famós de la Tríada Capitolina (A. Grenier. *Bologne Villanovienne et étrusque*; C. Jullian, *Revue Archéologique*, 1914; Hatzfeld, *Les Traficants Italiens dans l'Orient Hellenique*; Plini. *Hist. nat.* XXXVI, 104; León Homo. *L'Italie primitive et les débuts de l'Imperialisme Romain*).

Roma dexà resolta en una quarantena d'anys els grans problemes que a la vctlla de les guerres púniques li planteja'l de la unificació d'Italia. Ab les conquestes de Sicilia, de Sardenya y de Còrcega, ab l'anexió de la Cisalpina, el protectorat de la Iliria y la dominació sobre Istria, la grandesa d'Italia dexava d'ésser un programa per esdevenir una realitat.. (León Homo. *L'Italie primitive*, 342).

Unificats axís sota la hegemonía Romana, després de les naturals alternatives de lluytes y revoltes, tots els pobles que ocupaven la Península Italiana, els Lígurs, els Gals, els Vènets, els matexos Etruscos, els Humbrins, els Italiotes, els Samnites, com els de l'Apulia y de la Lucanaia, (pàg. 54). Roma pogué oferir a tota la Península, com més tart a tot el séu món conquerit, la famosa Pax Romana, (L. Homo. *L'Italie primitive*, pàg. 284) y dotarlos d'un magnífich utillatge econòmic en forma de grans vies de comunicació, ponts, y ports. Alentà'l perfeccionament de l'agricultura y'l desenrotllament del comerç (Homo. *L'Italie primitive*, 288) consolidant axís la unitat no sols peninsular sinó del crexent imperi, afermada y garantida des del segle III abans de Christ per la seva organisió política y militar. En la seva expansió per la Mediterrània, des d'Espanya a les costes d'Àfrica y al Orient, ab la ocupació y'l domini de grans territoris, civilisats ò bàrbars, possehidors de grans riqueses, mineres ò agrícoles y ab el saqueig de ciutats opulentes, com les 70 del Epirus l'any 167 a. de Ch. per Paulus Emilius, (pàg. 317), y la destrucció bàrbara de Cartago l'any 146 a. Ch., l'Imperi Romà feu de la seva metròpoli un gran centre de capitals que hi afluhiren en massa; y vessà demunt de Roma una pluja d'or,

de botí de tota mena, d'esclaus y d'objectes sumptuaris y d'art, que despertà en aquell poble, fins allavors rude y sobri, tots els impulsos de la cobdícia. «Roma, diu Albert Grenier, sentí la embriaguesa de trobarse de sobte entre mans el món sencer y tot el séu or» (Le Génie Romain, 482). Y'l séu Comerç ja no sols italià sinó amplament imperial, prengué la magnífica volada que coronà la grandesa d'aquell poble gegant.

El camperol que marxa a la guerra, seduhit per l'esquer d'un guany més fàcil, se transforma en traficant. Ab la seva part de botí ò ab el diner qu'es procura ab la venda del camp ancestral, compra una nau y's llença als afers. La explotació del món, corolari de la conquesta, s'organisa axís en forma d'un immens y profitós negoci en el que totes les classes de la societat hi troben llur compte. (L. Homo, L'Italie primitive, 312-313).

Destruhida Cartago, dominada Grecia, anulats els reyalmes de l'Asia Citerior, arruïnades Rhodes, les grans illes del mar Egeu y Corint, Roma arriba al control absolut del Comerç de tot el Mediterrani ab la resta del món; y la seva hegemonia comercial completa la seva hegemonia política.

El desvetllament econòmic del poble Romà pren, a favor d'un procés sense escrúpols y fins en ocasions bàrbar, una expansió formidable; y la seva actuació econòmica ofereix modalitats que difereixen poch ja, en essència, de les de molts negocis dels nostres temps. L'adjudicació d'obres públiques, els provehiments militars, els transports, y la recaptació dels impostos per compte del Fisch, marquen l'aparició de grans fortunes. Sota la influencia de la legislació Romana, que s'era infiltrada poch a poch per tot arreu, se constituïren per la explotació de les riqueses indígenes multitud de corporacions y associacions comercials, industrials y agrícoles (collegia ò corpora). Se formaren societats de publicans per accions y's crearen valors fiduciaries que prengueren una forta importància vers la fi de la República, y després en la època imperial donant lloch a grans especulacions que avuy en diríem borsàtils, ab les corresponents crisis financeres. Per de més es afegir que'l compte corrent, el cambi de monedes, la lletra de cambi y'l préstech eren operacions corrents dels argentaris. (Toutain, L'économie antique; Noël, Histoire du Commerce, 315-321).

Seguir el procés d'aquella evolució seria obra de volums. Una Bibliografia copiosa n'ofereix al erudit curiós el recompte do-

cumentat, sempre atrayent. De la part que correspongui al Comerç en aquella evolució ens en dóna una idea Eugeni Talbot: «Si l'esperit positiu guerrer y polítich de la raça llatina es menys favorable que el geni grech a les especulacions filosòfiques, a les efusions apassionades de la poesia ò a la expressió delicada y profunda dels sentiments humans, el séu idioma rude, enèrgich, concís y fet per al comandament, se suavisa y s'afina en el moment en que un comerç actiu ab les colònies dòriques de la Gran Grecia y de la Sicília n'atempera l'asperesa per una mescla feliç ab els dialectes helènichs. (Histoire Romaine, 134).

La difusió de les ciències, de les arts, del dret y de les més altes manifestacions de la activitat humana ha anat donchs sempre acompanyada de les activitats comercials. Y's comprèn que així fóra perquè de tot temps el comerciant ha precedit ò acompanyat al soldat en tota empresa d'espandiment, ni que la defensa de la vida l'hagués fet acompanyarse del glavi fins per una empresa pacífica. Però tant si el soldat li es estat un auxiliâr com un destorb, el comerç no menys ha estat sempre l'agent eficaç de que'ns parla Noël, ja que com a transmissor de les idees y vehicle de la civilització es vell com la humanitat; y en contrast ab la influència de les guerres que han trasbalsat el món, la humanitat li deu una bona part dels séus avenços en la civilització.

Perque en venir al encontre de les necessitats humanes ab el cambi de productes no es limita ni s'es limitat may a la recerca del pà ò de satisfaccions materials, sinó que, automàticament, y sense més estímuls que'ls de la vida, ha exercit la seva missió moral d'apropament de races y de intercanvi d'idees en transferir d'uns pobles als altres els tresors de cultura que quiscun possehís. De lo que se deduheix, com a conseqüència natural, que'l comerç, com a factor social, ha respost sempre a l'ànima humana de perfeccionament, jamay satisfeta y ha encarnat la veritat de la sentència lapidària «No sols de pa viu l'home».

Temo, en veritat, haver abusat de la vostra cortesia ab tan llarga digressió y us en demano disculpa, si bé per altra part estimo útil aquesta exposició de la importància del comerç baix el punt de vista de la seva influència en el progrés de la huma-

nitat, així considerada a través de la seva història primitiva.

Però de la mateixa manera com el Comerç es una deïu de poderiu y vehicle de sociabilitat y de civilització, una connexió íntima ab la cultura li es avuy més convenient que may per al bon compliment de la seva alta missió social.

Del Comerç modern diu Supino que: «Es l'agent de la circulació, el cambi sotmès a un sistema». Sistema de evolució constant que exigeix del home d'afers una vigilància contínua y una adaptació oportuna a cada nova modalitat de les que aquesta evolució imprimeix a la contractació y al joch constant de interessos econòmichs, en virtut de la que podríem nomenar organització perfeccionada y científica dels afers. Y es natural pensar que difícilment podría l'home, com agent d'aquesta evolució, seguir-la y beneficiarsen sense una preparació que únicament pot atènyer per mitjà d'una cultura sòlida y ben orientada que fins ara, desgraciadament, no es estat assolida, al menys entre nosaltres, ab la amplitut que la dinàmica de la economia mundial requereix.

Ben instructiu és lo que a propòsit d'axò diu Brouilhet en la seva obra «Précis d'Economie Politique»: «Bé pot deduirse lo que'l director d'afers comercials deuría conèixer, a més a més de la tècnica especial corresponent al quadro d'operacions que tracti d'assajar. Nosaltres introduhiríem de bon grat en el programa de la seva formació científica l'estudi precís y realista d'algunes grans ciències socials; com la Economía Política, certs detalls de Dret, fragments de Història y de Geografia y nocions de Psicologia individual y colectiva. Se tractaría, sobre tot, de iluminar en el séu esperit, ab clarors precises, la visió d'extensos horizons».

En aquest concepte hi ha quelcom d'un proverbi anglès que diu que l'home per reèxir, necessita saber el tot de quelcom y quelcom de tot.

Propugnànt Brouilhet per la creació de Universitats comercials, formula així, en una nota digna de tota atenció, el séu pensament: «En els nostres dies (1912) se discuteix apassionadament la qüestió de les «Humanitats» baix el punt de vista de la formació comercial. No tením, diu, la pretensió de decidir aquest debat. Observarèm, senzillament, que l'ensenyament superior comercial requereix per als qui l'han de rebre les ap-

tituts de un esperit obert. Y es al ensenyament secundari que correspon de crear aquesta aptitut, ja per la cultura clàssica, ja per altre mitjà apropiat».

Resulta clar, donchs, qu'en concepte d'aquell Professor il·lustre, un ensenyament secundari que compregui la cultura clàssica deuria precedir al ensenyament comercial com a preparació d'aquelles aptituts que exornen un esperit obert. L'estudi de Humanitats! De les branques de una il·lustració refinada y elegant! De les Belles Lletres! Aquest estudi proposat com element per a crear en l'escolar aquelles aptituts! Quant allunyat resta aquest concepte enlayrat del que s'enclou en el prejudici regnant, ni que sigui en franca retirada, dels qui creuen que li siguin bastants a un director ò sisquera a un auxiliar d'una empresa mercantil els quatre rudiments de mera pràctica al marge de tota orientació científica y literària!

Vos confirmarà en la idea de quant viu sigui encara'l debat sobre les condicions del ensenyament comercial, un comentari substanciós de la Revista Comercial Anglesa «The Times Trade and Engineering Supplement», del dia 11 de janer passat: «El Comerç com a carrera». «Ningú té de suposar, diu, que sigui fàcil de resoldre'l problema que s'ofereix a les escoles per rahó de les agudes condicions de competència en els negocis moderns. Imaginar que la substitució del Llatí per la Teneduría de Llibres, y de la Taquigrafia pel Grech entre les assignatures de les Escoles tinguin de satisfer les necessitats dels patrons, es mostrar una absoluta falta de comprensió. Nosaltres creyèm que lo essencial, en primer terme, es amplificar els punts de vista de l'escolar per alliberarlo d'aquella estretor de mires que troba la seva expressió en els prejudicis pregonament arrelats contra'l comerç com a carrera. El Comerç necessita «Leaders» que tinguin amplitud de mires y esperit ben entrenat y així té'l dret d'esperar obtenirho de les escoles y de les Universitats.»

Resulta clar, donchs, que'l problema de la preparació cultural del mercader, anch que no sembli encara resolt, continúa despertant un gran interès. Y es que aquest problema, com tots els que se relacionen ab el desenrotllament, de les activitats humanes en tots els ordres, es, naturalment, un problema de cultura. Mes no basta a la cultura, en general, que vagi reduhint el nombre d'analfabets ò polint rústechs, perque obra complementaria seva es, y més noble y

enlayrada, la d'ensenyar al individu a pensar per compte propi y a discórrer ab bon seny, per al millor conexement dels homes y de les coses.

Per fortuna, el problema del ensenyament mercantil ha estat y continúa essent l'objecte d'estudis importants en bon nombre de Congressos des del de 1886 a Bordeaux, seguit dels de 1887 a París; 1895 a Bordeaux, 1896 a Londres y a Anvers; 1899 a Venècia; 1900 a París; 1906 a Milano; 1910 a Viena; 1913 a Budapest y 1914 a Barcelona. Y es interessant seguir els passos d'aquesta labor, de la que resum magistralment la impressió l'ilustre Secretari de la Cambra de Comerç y Navegació de Barcelona, senyor Amengual, en observacions tan atinades com les següents: «Que la més accentuada tendència del ensenyament comercial es la seva dignificació, enlayrantlo a la categoria dels estudis universitaris, encara que mantenint la seva especialitat y la seva autonomia... Reservant per els ensenyaments superiors y universitaris, ahont tenen de formarse els comerciants dignes de tal nom, els estudis que tenen per base la Economia, la Tècnica, dels negocis, la Geografia econòmica, el Dret, la Moral, la Historia del Comerç, les Llengües vives y'l conexement del món. Estima el senyor Amengual indispensable que'l professor ideal d'aquest llinatge d'estudis no solament tingui les condicions intel·lectuals y morals necessàries sinó que sàpiga apreciar els grans deures del comerciant en el tràfèch internacional y formar vastes y enlayrades concepcions de la vida mercantil. Diu de la Geografia econòmica qu'es la branca principal de la Geografia Humana, lligada ab importants ciències físiques, naturals, econòmiques y sociològiques, ja qu'en ella tenen major importància els factors sociològics que'ls naturals.» (El Congreso de Budapest sobre enseñanza Mercantil, por don Bartolomé Amengual, 1913.)

Aquí brolla natural la pregunta: ¿Quína relació poden tenir les Bones Lletres ab l'ensenyament comercial? ¿Quína utilitat poden prestar, en general, ò ab el' conexement dels Clàssichs, a l'home modern d'affers?

En primer lloch, s'ha d'admetre que essent les Bones Lletres un element principal de la més alta cultura, el llur conreu convé a tots els estaments; y que no existint divorci justificat entre les inclinacions y les aptituts comercials d'un home y les

seves aficions y'l séu amor a les Bones Lletres, aquelles aficions y aptituts deriven d'una necessitat del esperit, tan sobria y magníficament formulada en aquella repetida sentència bíblica «Quod non in solo pane vivat homo».

En segon lloch, entenèm que poden estimarse aciensades y justes les indicacions abans apuntades sobre la conveniència reconeguda y ja en alguns païssos posada en pràctica, de incloure aquestes disciplines en els programes d'alts estudis comercials; ò millor dit, en la preparació d'aquestos estudis en l'ensenyament secundari. Perquè: ¿Què són les bones lletres més que, per una part, la expressió refinada y elegant del pensament humà y, per altra part, l'instrument més eficient y atractiu per a la educació de la sensibilitat y de l'enteniment per a la extensió del saber?

Ara bé: si la vida econòmica té per l'home les necessitats materials per agulló y la psicologia colectiva ò individual com a factor determinant dels seus actes, natural es que el mercader cerqui y trobi en elles no sols un refrigeri per al séu esperit, a voltes fadigat, sinó també, en determinades ocasions, una guía de bon seny y un caudal d'experiència que moltes obres poden oferirli en les que la psicologia humana en les seves diverses manifestacions hi es exposada ab admirable nitidesa.

Però es cert també que la afició a les lletres, com a tota altra manifestació de intel·lectualitat té, per desgracia encara, quelcom de paradoxal, aquí, y un xich per tot arrèu, entre'l vulgus que la considera purament romàntica, y per tant, diametralment oposada al esperit anomenat pràctic que té de presidir, en el séu concepte, a tota actuació mercantil.

Y es un fet, en cambi, que l'home, en emprendre'l séu camí definitiu de la vida, y en posar en joch les seves aptituts y les seves activitats, entra sots la influencia de dues forces que l'obliguen a aprofitarles ò a defensarsen, segons els casos, en el curs de la seva actuació. Per una part, una lley de gravetat, qu'en l'ordre moral regeix com en l'ordre material, l'estaca a la terra per les necessitats de la seva existencia y per altra part, les aspiracions y ls neguits naturals del esperit enlayren el pensament del lluytador qu'en sentir la cobejança d'un altre ordre de satisfaccions es natural que cerqui y ami l'esplay que les variades manifestacions de la bellesa y del art oferexen a la seva con-

templació y que li assoleyen y li endolcen la vida. «Tením fam, diu H. Gordon Selfridge, en la seva obra «The Romance of Commerce», de ideals més enlayrats, de més altes inspiracions y de normes per demunt de les que l'home ha concebut fins ara».

«La vida del home, diu Emerson, es un cercle que per sí mateix se desenrotlla y que d'un anell imperceptiblement petit s'exampla en totes direccions a nous y més amples cercles sense fi. Si l'esperit es prompte y fort, el cercle esclata fòra de tot terme y desplega una nova òrbita... El cor refusa sempre de sentirse empresonat y ja en les seves primeres y més encongidades vibracions empeny enfòra ab força extraordinaria vers immenses y innumerables expansions. (Emerson, Essays, X, Circles).

En nosaltres hi ha sempre latent, entre les més altes prerrogatives del esperit, no sols l'ambició, en el noble sentit de la paraula, com a cobejança justa d'una millora d'estat social, sinó, a més a més, la sensibilitat, que podrà dormitejar y fins de vegades endurirse, però que may dexa de respondre y de desvetllarse al toç d'una emoció.

Ni que subsistexi donchs aquest concepte lamentable de la mentalitat del home d'activitats utilitaries, es ja, un avenç considerable que hagi desaparegut la cruesa d'aquella prevenció falsament hidalga de que'ns parla Capmany en les seves Memories històriques del Comerç de Barcelona, que desconsiderava'l treball estimantlo incompatible ab la santedat del místich ò ab la nobilitat del home d'armes.

El treball s'es dignificat, si dignificació necessita l'acatament a un precepte Diví. El treball s'es ennoblit y no hi ha dubte de que un cop assolida aquella preparació per al Comerç que constitueix una aspiració ja més generalisada que discutida, desapareixerà lo que resti de prejudicis en l'apreciació de la psicologia del mercader.

Un comerciant universitari me dirèu? ¿Un comerciant home de lletres, artista ò coleccionista? ¿Perquè no? ¿Té rès d'estrany que'l nostre Poble, mediterrani, tingui la finor d'esperit que l'ambient en que viu li dóna? ¿Que sigui comerciant com el Fenici, artista com el Grech ò pensador com el Romà? Aquí conèxem banquers poetes, comerciants numismàtics y coleccionistes eminents; homes d'affers que han exercit la funció au-

gusta del magisteri universitari y shakespeareans que no s'han acontentat de penetrar tota la profunditat del pensament del gran dramaturg y la finor de la seva poesia, sinó que per la versió més acurada dels seus conceptes enlayrats han volgut pouar dels grans clàssics nostrans un lèxich exquisit.

Recordem sempre que no sols de pa viu l'home. Y es cert, Senyors, que l'home necessita quelcom més que l'aliment material; y que la seva sensibilitat cerca instintivament les satisfaccions morals que tenen el llur nodriment en la contemplació de la bellesa. Podrà'l sentiment, moltes vegades inconscient, patir en aquest pla d'activitats refraccions com les notem en l'ordre físich en la visió que la transparència de l'aygua ens ofereix d'un objecte mitj submergit, però la observació més vulgar y senzilla ens facilita'l conexement d'aquestes manifestacions, absolutament independents de la voluntat, y'ns porta a la conclusió de que es absurd atribuir al home en general y més particularment al mercader un materialisme crú que actui sobre d'ell ab prou domini perque un moment ò altre no se'n dongui compte y reaccioni y s'hi rebeli devant de la noció clara de que fins per la conquesta del pa li cal sempre, com auxiliar poderós, un aliment espiritual, de la més alta vàlua.

La necessitat, qu'es el més eficient dels mestres, ha enlayrat ja y enlayra progressivament el nivell cultural dels nostres estaments mercantils. La generació actual té, sense dubte, una preparació molt distinta de la dels homes de la passada centuria. Cert es que aquells homes, de fibra portentosa, y d'energies imdomptables, nàutes y emigrants molts d'ells, posaren els fonaments de la grandesa actual de la nostra terra, gràcies, si es vol, a que tampoch les lluytes econòmiques tenfen allavors el caràcter d'universalitat y de violència ab que avuy es disputada la hegemonía arrèu del món, sobre tot després que la guerra ha contraposat interessos de quantía formidable.

Devant de les noves estructures que'ls negocis moderns van prenent, el financier, el gran industrial, l'armador, el comerciant que planeja negocis de gran envergadura necessiten, a més dels conexements que cada especialitat requercix, l'estudi de la psicologia humana perque, com diu el Professor B. M. Anderson Junior de la Universitat de Harvar en la seva obra «The value of money, 1917». «L'objecte capital de la ciencia econòmica es en sí mateix psicològich y enclou la psicologia del home

d'affers igualment que la dels compradors y dels treballadors y'l camp general de la mentalitat social de la vida que actúa sobre'l procés econòmic... El valor es sempre una qüestió de psicologia social y jamay de meres magnituds psíquiques individuals ò d'un fet material».

Dintre d'aquest mateix ordre de idees diu Brouilhet: «L'acció comercial s'endinsa profundament en el nucli social; ella's refereix a homens y no únicament a mercaderies». No cal ponderar la importancia que pren aquest postulat si en lloch de referir la gestió d'un home d'affers a un tracte sobre mercaderies la relacionem ab un afer de crèdit en el que'l factor moral predomina sobre la materialitat de la operació, la extensió de la qual té de midarse per la valor moral del beneficiari fins en els casos en que aquesta valor vagi refermada per una garantia, móltes vegades fonedissa.

El crèdit, que depèn exclusivament de la confiança, «La Fiducia», per lo mateix que aquesta pot resultar per igual temeraria ò justa, requereix del qui la otorga un conexement tot lo precís possible de la mentalitat del home a qui tracta d'afavorir.

A propòsit d'aquesta mena d'operacions he de cedir a la suggestió d'exposarvos una de les més instructives advertencies ò tochs d'atenció a la prudencia que'ns ofereix el capítol 29 del Eclesiàstich, y que revelen un conexement meravellós del cor humà, que no deù diferir gran cosa avuy de com era pel temps de Salomó. Són mitja dotzena de versículs:

» 4. Mólts estimaren casi com una troballa el préstech y causaren molesties als qui l'ajudaren.

» 5. Mentres el reberen besaren les mans del donador y en promeses humiliaren la llur veu.

» 6. Mes a l'hora del pagament demana que se li ajorni y diu paraules d'enuig y de murmuració y pren excusa del temps.

» 7. Y anch que pugui retornar el préstech, s'hi resistirà: y a penes en reintegrarà la meytat, que la computarà al creditor com una troballa.

» 8. Y si no, defraudarà dels séus cabals al creditor del qui sense cap motiu se farà un enemich.»

Voleu lliçó més clara? Avís més saludable y pràctich? ¿Podrà dirse que hagi perdut el temps el qui hagi après y retin-gui en la memoria aquelles observacions subtils?

Les Bones Lletres no han de fer certament un bon mercader, ni el mercader pot aspirar, en rahó, al llur conrèu més que d'una manera relativa, però segurament que a mida que penetri en aquest camp fecon trobarà sempre en elles un element educador de primer ordre y de positiva utilitat, perque les Bones Lletres no constituexen solament un objecte de delectació, que per sí sola representaria una finalitat, fins a cert punt, migrada; sinó que enclouen en llurs manifestacions selectes un sentit pregon d'humanitat que per igual parla al pensador com impressiona l'esperit lleuger. Elles descobren y plasmen els sentiments, els més profons y'ls més delicats, posen de relléu les passions, baxes ò enlayrades, canten el goig de viure y ploren les dolors humanes; exposen còm es la cobdícia y lo que són l'odi y la pietat. Y descriuen l'amor y l'ambició, els dos propulsors decissius de la vida.

La immortalitat d'algunes obres té la seva consolidació més ferma en el sentit d'humanitat que les inspira; y axís pot dirse que la llur utilitat pràctica per l'home d'affers no se limita a refinarli el gust ò a dotarlo d'una més sobria, més elegant y més precisa expressió dels séus pensaments, perque, per lo mateix que són intensament humanes, desperten en nosaltres un esperit observador; y en llur conrèu tenim una excelent escola per l'estudi de la psicologia humana.

En els conceptes que dexo exposats no vullau veurehi, Senyors, més que la expressió de dos afectes en mí dominants. L'amor a la professió que he exercida durant llarchs anys y l'afició a les lletres que sempre m'han captivat y que han estat per mí en èpoques de majors activitats privades y socials, el més eficaç dels sedants. Me sap greu parlarvos de mí y lamento la pobresa dels meus recursos intelctuals en no haver trobat un tema més adequat al caràcter y als fins d'aquesta noble Institució. Mes ja comprendrèu que ni tinch altre granet d'arena per aportar a la labor a que m'heu invitat a participar ni hauría pogut, sense gran risch, aventurarme a disquisicions de caràcter crítich ò doctrinal.

Per aquestos dos afectes perfectament compenetrats es que he vingut al convenciment de que no sols no hi ha incompatibilitat entre les activitats econòmiques ò socials y les Bones Lletres, sinó que aquestes són el millor complement per les naturals expansions del esperit en donar al home una major

fortalesa y bon seny per a la seva lluyta per la vida. Que l'home, fins sense adonarsen, aspira al séu perfeccionament moral, m'apar fòra de dubte. Li empeny una força misteriosa, com fam del esperit que sent l'horror de la propia estàtica: porque en axò l'home es comparable a l'aygua que aturada es fa tèrbola y es corromp quan s'estanca. Y axís, essent l'esperit essencialment dinàmich, sab bé que sense un nodriment apropiat a la seva naturalesa, tot avenç se li fa impossible y li resta barrada tota mena d'aventatges en la vida. ¿Y quín aliment millor que'l que'ns oferexen els bons llibres, en els que, com perles, curiosament s'hi estogen les bones lletres? Tot resta allavors, en la bona tría y en la ordenada distribució del temps; porque la vida del home es curta y no li dóna prou abast per veure satisfet el séu afany de saber. Si bé, en compensació d'aquesta limitació, imposada a la nostra naturalesa, y com un avant-gust de la immortalitat, ens ha estat otorgada la volada sense límits del pensament que no té aturador en el séu impuls ni'l troba en la extensió del infinit. L'afany de saber neix en tastarne l'home les primícies y axís se desenrotlla com aspiració constant que'ns enlayra y dignifica. En les bones lletres té les seves ales daurades l'esperit, inquiet de nobles frisances, y en elles troba l'home una deù feconda de les més pures satisfaccions que pugui copsar.

Aquí podria donar per acabat el meu treball si la noció d'un deure moral ineludible no vingués a recordarme que a dos clàssichs moderns he de atribuir exclusivament la distinció que la vostra gentilesa ha volgut otorgarme. Y m'apar just que no prengui comiat d'aquest culte auditori sense que vingui a retre un homenatge fervorós, ni que sigui breu, a Schiller y a Shakespeare, dels qui tinch traduhides algunes obres, únichs treballs en els que, a falta d'obra original, tinch de cercar la explicació ja que no la justificació, per mí sempre dubtosa, de la meva admissió a l'Acadèmia.

Sobre aquestes traduccions que per alguns anys han constituït el meu solaç en les hores més ò menys quietes de la meua vida, s'es inclinada la meua atenció preferent, de la mateixa manera com el més humil dels insectes cerca més fina y delicada la flor de la que espera xuclarne la mel.

No es aquest el moment per una glosa de la obra d'aquells poetes egregis, però pot ser sigui oportú lamentar que no si-

gui encara prou difosa, com crech que tots desitjaríem que fós. Ja es quelcom, no obstant, que mercès al nostre eximi Maragall sentím a Schiller cantar en la nostra llengua aquella seva bellíssima Oda «Joya» incrustada com una gemma en una de les més belles Simfoníes de Beethoven. Y es, realment fatiguer que Shakespeare tingui en aquesta ilustre Corporació el culte degut a la seva personalitat altíssima en el món de les lletres.

Aquesta Academia s'es ennoblida en honorar el geni de Shakespeare y en divulgar obres seves excelses com Hamlet y El Rey Lear, que ab tanta pulcritut y tan d'encert han incorporat a les lletres catalanes l'anyorat Artur Masriera y el nostre estimat company Alfons Par.

En arrengrerarme entre'ls admiradors d'aquell clàssich, no he cercat altra cosa més que haver contribuít ab l'exemple, tan modest com sigui, a la tasca, que entench que cal completar, de vessar a la nostra llengua estimada la totalidat d'aquell tresor literari que fins ara no té igual. Y que'l temps es propici, perque l'amor als clàssichs es manifest avuy en la nostra terra, la terra de la gent que treballa y canta y ahont, com en lloch més, viuen en bona harmonía la cigala y la formiga. La garba rossa que'l treball ens ofereix serà més abundosa y rica si ab la difusió de les bones lletres s'acompanya la tasca de la sega del ritme de la bella cançó.

Finalment, Senyors, heu volgut fer del qui ha estat fins ara un mercader, un Acadèmich y en imposarme aquesta tasca reglamentaria m'heu posat a dura prova per desexirmen. Si en el resultat veyeu decebuda la vostra expectació, culpeune la vostra propia cortesia y reflexionèu sobre l'encert de la elecció que heu feta; que, precisament, pels temors que m'inspira, me fa més viu l'enyorament en que me dexa de la desitjada quietut dels darrers anys de la meva vida.

Ab tot, de la meva adhesió a l'Acadèmia y de la meva voluntat de ferme digne del càrrech, no'n dubtèu ni un instant, Amich vostre devot me professo desd'ara com a company. Les forces per seguirvos en la vostra gloriosa missió cultural, que me les dongui Déu.

HE DIT

CONTESTACIÓ

DE

N' ANFÒS PAR Y TUSQUETS

Si les bones lletres tinguessin per mitjà d'expressió un llenguatge distint del que esmercèm pels negocis y quefers de la vida, si com la pintura, la musica, la escultura y altres arts belles, exigissin un aprenentatge llarch y dificultós, molts dels publicistes qui avuy abassaguen lo mercat literari, romandrien exclosos del camp de la literatura, o mellor dit, del camp de la poesia, presa aquesta paraula en sa vera accepció de tot escrit en quant es art. Malhauradament lo vehícol del filosof, del poeta y del estilista, es lo mateix d'aquell del mercader, del periodista y del politicayre, lo qual, en una societat com la moderna en que la democratisació de la cultura ha portat ab sí la democratisació del talent, es a dir, sa nivellació ò pèrdua de supremacia, ha dexada la vía oberta als derrers pera envahir la regió excelsa en que sols los triats per les muses abans discorrien. Llegim avuy, moltes poesíes, moltes noveles y molts assaigs literaris, los autors dels quals abans nos semblen servidors interessats de llurs butxaques, que lliures fervents del art, abans sequaces de Mamó que dexeptes d'Apol. Eslos esdevingut ço qu'explicava já en 1838 Mesonero Romanos en son Panorama Matritense (III, 295): «cambian las bibliotecas por las antesalas, los profundos volúmenes por los periódicos fugitivos, las relaciones literarias por las encumbradas y políticas; hacen la oposición o la defensa de los ministros, entonces brillan en su mayor esplendor y todos alaban su talento». Simplement, son escriptors pera llur profit, y com indica aquell costumista incomparable, es llavors quan lo públich ne fa cas, per ço com en lloch d'amohinarlo ab l'esforç necessari pera copçar la bellesa, no fan als sino afalagarlo en ses dèries po-

lítiques ò en ses baxes concupiscences. Per açò Carlyle ponderrava com a condició essencial pera que's produhís la obra genial literària, que son autor no cerqués, ni hagués la esperança de cap remuneració material.

Axís considerat, no cal esperar la dignificació de nostra literatura dels professionals sinó precisament dels lletraferits, ço es, dels que no vivintne, porten al cor la ferida de la vocació; y lo mateix podem dir de les altres professions, avuy que molts advocats son agents de negocis, quasi tots los apotecaris botiguers d'específichs, los arquitectes usualment contratistes, et sic de coeteris. ¿Ahont es la dignitat de la professió, lo culte desinteressat de la ciencia?

Lo recipiendari, donchs, qu'ab tanta bonhomía y franquesa s'es escusat de no tenir confirmacions y títols oficials de ses bones lletres, y que sincerament nos ha recordada sa professió mercantil, troba nostra Academia ab los braços ben oberts envers qui, quan s'es donat a la literatura, ho ha fet per sentiment pur y goig propri, nèt en absolut de tot interès bastart. Sabem segur qu'ha cercat en lo comerç sols lo que'l comerç llegítimament dóna, y qu'ha derivada de les lletres la emoció estètica y'l daler de trascendencia infinida, qu'aquestes exclusivament poden proporcionar.

Y dins del conrèu literari, precisament don Joan Perpiñà s'es dedicat a lo qu'exigeix més abnegació y es menys regonegut, les traduccions. Al llegidor li es molt difícil aquilatarne'l mèrit; naturalment refereix al original tot lo que li sembla bé y assigna al traductor tot quant troba dificultós o mal sonant. Quan la obra no es clàssica, sino que, com les de Shakespeare, es escrita ab una llibertat sens fita pera emprar lo lèxich y les imatges de tot arrèu, sens gayre cura de les regles sintàctiques y d'ordenada composició, resulta que'l públich s'alta més d'una versió parafràstica qu'expòsi segons faysó moderna los conceptes generals del autor que no pas d'una traducció fidel que li exigexi situarse en la època d'aquest y resseguirne les peculiaritats antiquades. Triar aquesta vía, ço es la de no afalagar lo gust de les multituds fàcils y distretes, es quasi aspirar al martiri literari, y aquesta es precisament la vía recorreguda ab amor per nostre novell acadèmic. Ab amor y ab esforç de superació: en 1907 publicà la traducció «Guillem Tell» y en 1911 «Lo Campament de Wallenstein», abdues de Schi-

ller; en 1917 vegé la llum sa primera traducció shakespeareana «Coriolanus», qu'ab un tacte y delicadesa que no es estat corresposta, sotstragué de la venda en saber qu'En Morera y Galicia llençava al públich una versió de la mateixa obra. L'any passat imprimí, aixís mateix sens ferne publicació venal, sa versió catalana del «Otelo», obra en la que, a mon parer, assoleix En Perpinyà lo grau més acurat de perfecció. No s'hi troba amplificació alguna y es sorprenent lo resultat qu'obté ab sa traducció versificada. Lo nombre de ratlles es igual y en molts passatges enclòs la puntuació coincideix: no creyem que sia possible trasladar mellor a Shakespeare en vers.

La ilusió llegítima de qui aporta no sols son talent, sinó sos cabals en la publicació d'obres concebudes y executades ab l'esquart fit en l'ideal, ço es la regonexença y atenció críiques, no l'ha assaborida En Perpiñà, com no la fruexen, a casa nostra, cap dels qui no claudiquen en sa independència davant dels cenacles pseudo-literaris y oligarques semipolítiques. Per açò, digne y modest serva desades les traduccions de «Cimbelf», «Macbeth» y «Molt d'enrenou pera res» de Shakespeare, de «La mort de Wallenstein» y «Los Piccolomini», de Schiller y «Jeri y Betely» delitosa pastoral de Göethe. Conech les dues derrereres y sols puch dir que llur lectura me corprengué tant, que no sé si peca més nostre petit mon literari no facilitantne la publicació, que l'autor estantse de ferla.

En nostre país no concebim modernament que la literatura comercial pugui ésser una branca d'una bella art. Altra cosa era en l'antigor: los Usatges, lo Consulat de Mar, les obres d'En Capmany, Coroleu, etc., ne son exemples. Al estranger cal sols esmentar modernament lo nom de Ruskin, lo príncep dels estilistes anglesos, qui posà sa ploma incomparable al servey de les disciplines econòmiques y mercantils. De com aquest renovador del gust modern justipreuava la professió de comerciant, n'es prova lo deure que li assigna en son estudi «The Roots of Honour» (Les arrels de la honor): «En tota nació civilisada existexen cinch professions intellectuals referents a les necessitats diàries de la vida; les de soldat, mestre, metge, advocat y comerciant. En totes elles lo deure pot arribar fins a la mort; la del comerciant pera provehir, dretuèrament y justa, a sa nació».

Quant amarch y trascendental pugui ésser aytal deure, la

Providència li feu gustar an En Perpiñà mantenintlo en plena guerra europea, ço es del primer de janer de 1915 a octubre de 1918, en la presidencia de la Cambra de Comerç y Navegació de nostra ciutat. Tots hem viscuts aquells dies plens d'entrebanchs y recels pera la economia de nostra patria y tots los qui tenim que veure ab afers mercantils sabem la tasca y responsabilitat que caygué damunt dels directors de nostres corporacions, principalment la anomenada.

Treball oportuníssim y necessari, en lo que lo bell dir no radica en les flors retòriques sinó en la claredat, es lo publicat per nostre company en 1925: «Contribución al estudio de los términos comerciales FOB, CIF, C&F y FAS», la importancia del qual demostra, lo compte que n'han hagut moltes corporacions y diversos congressos, com per exemple lo comercial celebrat a Sant Petersburg.

Mes per damunt de ses obres literaries y comercials, preval en nostre recipendiari un seny, una ponderació, una bonhomia y una facilitat d'expressarse que constituexen les qualitats determinants de sa manera d'ésser. Y açò nos duu a sa persona. No us fieu massa de la nota comercial que modestament potser ha exagerat. *Un senzill mercader*; sí, un senzill mercader qui tingué per mestres En Manuel Milà y Fontanals y En Xavier Llorens. En efecte, nat a Banyoles lo 6 de setembre de 1853, cursà lo batxillerat entre 1864 y 1869, fent totseguit dos cursos de Filosofia y Lletres ab los dos preclaríssims doctors esmentats.

Bon dexeple ne sigué, bones ensenyances ne copsà. Puix en tots sos quefers y passes de sa vida, lo mateix quan apregonà en l'estudi dels térmens dels contractes mercantils, com quan son esperit s'espandí en les beutats de Shakespeare y Schiller, adés en governar sa propia casa comercial, adés en captenirse y dirigir lo comers en conjunt de Barcelona durant la guerra, sempre y arrèu, ha resplendit en ell lo criteri dreturer, lo comportament noble, la franquesa atractívola y la paraula escayent que tant s'adiuen ab lo caràcter verament català... d'aquells catalans formats en una escola que'ls ensenyava que no hi ha llum a la inteligencia sense qu'ahora hi hagués netedat en lo cor.